אכות יאכלו בוסר. משל הוא שריסה השועל את הזאב ליכנס לאחר היהודים בע"ש ולתקן עמהם לרבי סעודה ויאכל עמהם בשבת וכשבא ליכנס חברו עליו במקלות בא להרוג את השועל אמר לא הלקוך אלא בשביל אביך שפעם אחת התחיל לפייען בסעודה ואכל את כל נתח טוב אמר לו ובשביל אבא אני לוקה אמר לו [2]הן האבות יאכלו בוסר וגו' אבל בא עמי וארלאך מקום לאכול ולשבוע בא לו על הבאר ועל שפתו מוטל עץ והחבל מוסבב עליו וכשני לאשי החבל שני לליים קשורים נכנס השועל בדלי העליון והכביד וירד למטה ודלי התחתון עלה אמר לו הזאב למה אתה נכנס לשם אמר לו יש כאן בשר וגבינה לאכול ולשבוע והראה לו דמות הלבנה במים כדמות עגול כמין גבינה עגולה אמר לו אני איאך ארד א"ל הכנס אתה בדלי העליון נכנס והכביד וירד ודלי שהשועל עליו עלה א"ל איאך אני עולה אמר לו לדיק מגרה נאלן וינא רשע תחתיו לא כך כתיב מאזני לדק וגו': **בוסר.** ענבים קודם ביישולם ומקהין את השיניים: **אמרה לו אבו לי דוכום אחד.** שופט לנקום נקמה: **אותביה אותיה בחשא.** תחת הרמן קלינ"י בלע"ז וכן דרך גלייתה ומתוך שראה אותה בגנותה נמאסת עליו: **הוה מאים' ליה.** שיראה בתחוכה קודם גמר תקונה: **אלהייכו מאי עביד.** מכשפ[6] הוה וכסבור אין הוא יכול להכחישני: **חכוני.** קדוני"ך בלע"ז: **ארגילא.** קרוני"ל בלע"ז: **וקא מהדר ליה.** סביב סביב בארגילא: **מני לי כוכבי.** מנויין לי הכוכבים כלומר יודע אני מספרם: **לא ידעת.** שאריך אתה למנותם: **דאיכא ברקיע ידעת.** בלא מנין ולמנותם איך יכול: **מי שברא הרים לא ברא רוח.** זה נקרא יוצר וזה נקרא בורא ושני שמות הם: **הכי נמי.** מי שברא אבר זה לא ברא אבר זה ואם תאמר כן הוא הא תינח באברים המרוחקים מיהו טפח על טפח יש בו באדם ובאותו טפח יש בו שני נקבים האוזן והעין קרי להאי טוטע אזן ולהאי יוצר עין תאמר שנתעסקו שניהם באותו טפח אמר לו הן: **וכי בשעה מיהא שניהם נתפייסו.** הנעלים הנוטע והיוצר מסכימין להמיתו: **אמנושא.** מכשף. ויודע אני על ידי כישוף דמחלייך ולמעלה: **דהורמיז.** שד כדאמר הורמיז בר לילתא בבבא בתרא (דף עג.): **דאהורמיז.** הקדוש ברוך הוא קרי הכי: **והיכי שביק ליה.** (אמר לו היאך שביק) אהורמיז להורמיז לאעברא מיא ארוחים בארעיה א"כ היאך מניח אהורמיז להעביר מים באלו מה שאדם מכנים דרך פיו מוליא דרך הנקבים התחתונים: **לא מלינן למיהוי כוותייכו.** שאי אפשר להיות לנו ערלה: **דזכי למלכא.** נולחו ומשמיקו בדבריו ומגייסו: **לגיבר.** מקום חיות רעות של מלכות: **קרייב.** רבן גמליאל לשמעיה דכופר[7]: **מחייב באפפקיה.** הכהו על לוארו: **א"ל.** כופר[7]: **שמשא אכולא עלמא ניחא.** שמשא חמה: **נחכן.** מוכא דמשחק בגביאיו: **מ"ט דשביעית.** למה לוה הקב"ה על המיטה: **דשויא לתרוייהו.** שהא מועלת לשניהם כמו (אסתר ג) אין שווה להניחם: **כדי שחדעו וכו'.** ולא ירוש לבבכם בשבת ארלכם ותשכחו עול מלכותו: **וכל אשר לא יבא וכו'.** דחייב דחייה ודרש להו הכי כל מי שאינו יכול לבא בא"ש מפני שישרף תעבירו במים: **כל הגויים כאין נגדו.** גם אתכם לא הוליא מן הכלל: **מדידכו.** נגיאים שיצאו מכם דהיינו בלעם שהיה נבלי והעיד עליהם שאין אנו באותו כלל: ובגויים

[1]אבות יאכלו בוסר ושיני בנים תקהינה [2]מאזני צדק אבני צדק [3]צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו א"ל כופר לרבן גמליאל אלהיכם גנב הוא דכתיב [4]ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם ויישן אמרה ליה ברתיה שבקיה דאנא מהדרנא ליה אמרה ליה תנו לי דוכום אחד א"ל למה ליך ליסטין באו עלינו הלילה ונטלו ממנו קיתון של כסף והניחו לנו קיתון של זהב אמר לה ולוואי שיבא עלינו בכל יום [6] ולא יפה היה לו לאדם הראשון שנטלו ממנו צלע אחת ונתנו לו שפחה לשמשו אמר לה הכי קאמינא אלא לשקליה בהדיא אמרה ליה אייתו לי אומצא דבישרא אייתו לה אותבה תותי בחשא אפיקתה אמרה ליה אכול מהאי אמר לה מאיסא לי אמרה ליה ואדם הראשון נמי אי הות שקילה בהדיא הוה מאיסא ליה א"ל כופר [6] לרבן גמליאל ידענא אלהייכו מאי קא עביד [7](והיכן יתיב) איתנגד ואיתנח א"ל מאי האי א"ל בן אחד יש לי בברכי הים ויש לי גיעגועים עליו בעינא דמחויות ליה ניהלי אמר מי ידענא היכא ניהו א"ל דאיכא בארעא לא ידעת דאיכא בשמיא ידעת אמר ליה כופר לרבן גמליאל כתיב [5]מונה מספר לכוכבים מאי רבותיה אנא מצינא למימנא כוכבי אייתי חבושי שדינהו בארבילא וקא מהדר להו אמר ליה מנינהו א"ל אוקמינהו א"ל רקיע נמי הכי הדרא איכא דאמרי הכי א"ל מני לי כוכבי א"ל אימא לי [8]ככך ושיניך כמה הוה שדא ידיה לפומיה וקא מני להו א"ל דאיכא בפומיך לא ידעת דאיכא ברקיעא ידעת א"ל כופר לרבן גמליאל [7]מי שברא הרים לא ברא רוח שנאמר [6]כי הנה יוצר הרים ובורא רוח אלא מעתה גבי אדם דכתיב ויברא וייצר הכי נמי מי שברא זה לא ברא זה טפח על טפח יש בו באדם ושני נקבים יש בו מי שברא זה לא ברא זה שנאמר [7]הנוטע אוזן הלא ישמע ואם יוצר עין הלא יביט א"ל אין א"ל ובשעת מיתה כולן נתפייסו א"ל ההוא אמגושא לאמימר מפלגך לעילאי דהורמיז מפלגך לתתאי דאהורמיז א"ל א"כ היכי שביק ליה אהורמיז להורמיז לעבורי מיא בארעיה אמר ליה קיסר לר' תנחום תא ליהוו כולן [8]לעמא חד אמר לחיי אנן דמהלינן לא מצינן מיהוי כוותייכו אתון מהליתו והוו כוותן א"ל מימר שפיר קאמרת מיהו כל דזכי למלכא לשדיוה לביבר שדיוה לביבר ולא אכלוה א"ל ההוא מינא האי דלא אכלוה משום דלא כפין הוא שדיוה ליה לדידיה ואכלוה א"ל כופר לר"ג אמריתו [9]כל בי עשרה שכינתא שריא כמה שכינתא איכא קרייה לשמעיה מחא ביה באפתקא א"ל אמאי על שמשא בביתיה דכופר א"ל שמשא אכולי עלמא ניחא ומה שמשא דחד מן אלף אלפי רבוא שמשי דקמי קודשא בריך הוא ניחא [10]לכולי עלמא שכינתא דקב"ה על אחת כמה וכמה א"ל ההוא מינא לרבי אבהו אלהיכם [6]גחכן הוא דקאמר ליה ליחזקאל [8]שכב על צדך השמאלי וכתיב [9]ושכבת על צדך הימני אתא ההוא תלמידא א"ל מ"ט דשביעתא א"ל השתא [10]אמינא לכו מילתא דשויא [9]לתרוייהו אמר הקב"ה לישראל זרעו שש והשמיטו שבע כדי שתדעו שהארץ שלי היא והן לא עשו כן אלא חטאו וגלו מנהגו של עולם מלך בשר ודם שסרחה עליו מדינה אם אכזרי הוא הורג את כולן אם רחמן הוא הורג חצים אם רחמן מלא רחמים הוא מייסר הגדולים שבהן ביסורין אף כך הקב"ה מייסר את יחזקאל כדי למרק עוונותיהם של ישראל א"ל ההוא מינא לרבי אבהו אלהיכם כהן הוא דכתיב [10]ויקחו לי תרומה כי קבריה למשה במאי טביל וכי תימא במיא והכתיב [11]מי מדד בשעלו מים א"ל בנורא טביל דכתיב [12]כי הנה ה' באש יבא ומי סלקא טבילותא בנורא א"ל אדרבה עיקר טבילותא בנורא הוא דכתיב [13]וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים אמר ליה ההוא מינא לרבי אבינא כתיב [14]מי כעמך כישראל גוי אחד בארץ מאי רבותייהו אתון נמי ערביתו בהדן דכתיב [15]כל הגוים כאין נגדו אמר ליה מדידכו אסהידו עלן דכתיב ובגוים

דהורמיז. נקוטרס גרס קמא בלא אל"ף ובתרא באל"ף ור"ת גרים תרוייהו בלא אל"ף אלא קמא הורמיז בזי"ן כמו (נ"ב דף ח. ושם) איפרא הורמיז שהוא לשון חן מאת המקום איפרא כמו (נ"מ דף קיט.) אפריון נמטייה ובתרא הורמין בנו"ן כמו הורמין בר לילתא (נ"ב דף עב.):

במאי טביל. הא לא קשה ליה היאך נעמא דישראל נקראו בגיס לנמקוס:

הדרן עלך אחד דיני ממונות

תורה אור

1. מה לכם אתם משלים את המשל הזה על אדמת ישראל לאמר אבות יאכלו בסר ושני הבנים תקהינה:
יחזקאל יח ב
2. מאזני צדק אבני צדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם אני יי אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים:
ויקרא יט לו
3. צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו:
משלי יא ח
4. ויפל יי אלהים תרדמה על האדם וישן ויקח אחת מצלעתיו ויסגר בשר תחתנה:
בראשית ב כא
5. מונה מספר לכוכבים לכלם שמות יקרא:
תהלים קמז ד
6. כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שחו עשה שחר עיפה ודרך על במתי ארץ יי אלהי צבאות שמו:
עמוס ד יג
7. הנטע אזן הלא ישמע אם יצר עין הלא יביט:
תהלים צד ט
8. ואתה שכב על צדך השמאלי ושמת את עון בית ישראל עליו מספר הימים אשר תשכב עליו תשא את עונם:
יחזקאל ד ד
9. וכליתי את אלה ושכבת על צדך הימני שנית ונשאת את עון בית יהודה ארבעים יום יום לשנה לשנה נתתיו לך:
יחזקאל ד ו
10. דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי:
שמות כה ב
11. מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן וכל בשלש עפר הארץ ושקל בפלס הרים וגבעות במאזנים: ישעיהו מ יב
12. כי הנה יי באש יבוא וכסופה מרכבתיו להשיב בחמה אפו וגערתו בלהבי אש:
ישעיהו סו טו
13. כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים:
במדבר לא כג
14. ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ אשר הלכו אלהים לפדות לו לעם ולשום לו שם ולעשות לכם הגדולה ונראות לארצך מפני עמך אשר פדית לך ממצרים גוים ואלהיו:
שמואל ב ז כג
15. כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו:
ישעיהו מ יז

לעזי רש"י

קלינ"י. אפר חם (באיטליקית).
קדוני"ץ [קודרוני"ץ] חבושים (פירות).
קרוכי"ל. מסגנת (בפרובנסאלית).

מסורת הש"ס

ה) [נס"ל: קיסר, וכן בכל העמודן, כ) רש"ל מ"ז, ג) [עי' תוס' ע"ז כח. ד"ה כסי], ד) חולין פז. [ע"ש היטב], ה) [גי' הילקוט עמא חד דכתיב כי מ] אסיפון אל עמים ספר ברורה וגו' בלפניה ג'], ו) [עי' תוס' ב"ק פב. ד"ה שני אלפים], ז) ניחא אטלי עלמא כל"ל, ח) [נמקה סרה מ"י נתכה סרה ערוך ערך נתך], ט) [ב"ק פ:], י) [נב"ק ס: ושם אי' לתרוייכון], כ) הגה אבות כל"ל, ל) נס"ל: מנחש, מ) נס"ל: דקיסר, נ) נס"ל: קיסר,

הגהות הב"ח

(א) גמ' בכל יום א"ל ולא יפה:

רבינו חננאל

שועלים היו לו לר' מאיר ואנו לא באת לידינו אלא אחת. אבות יאכלו בוסר ושיני בנים תקהינה וידעה היא. א"ל קיסר לרב"ג שתי רשויות הן א' יוצר ואי' בורא. א' ברא הרוח וא' יצר הרים שנאמר כי הנה יוצר הרים ובורא רוח. א"ל אי הכי גבי אדם דכתיב ויברא וייצר הכי נמי דשתי רשויות בראוהו. הנה בטפח אחד בפניו של אדם כתוב נוטע ויוצר דכתיב הנוטע אוזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט. א' נטע האוזן וא' יצר העין. א"ל אין. א"ל ובשעת מיתה כולן נתפייסו כלומר וכי הסכימו כולן בשעת מיתה שימית זה האוזן וזה העין כל אחד מה שעשה שנמצאו כל אבריו מתים ביחד. א"ל אמגושא לאמימר מפלגך לעילא דהורמיז ומפלגך לתתא דאורמיז. כלומר הורמיז ברא הפה שמכניס הטעמים היפ' והמשקים הנקיים וכיוצא בהן. ואורמיז ברא מלמטה הנקבים שמשמשין הרעי והשתן וכיוצא בהן. א"ל ההוא מינא לר' אבהו אלהיכם גחכן הוא שאמר ליחזקאל שכב על צדך השמאלי כלומר דרך שחוק דבר זה. א"ל הקב"ה ייסרו מפני שהוא גדול שבדור כדי למרק עוונותיהן של ישראל. ותוב אמר אלהיכם כהן הוא דכתיב ויקחו לי תרומה. כך קבריה למשה שנאמר ויקבור אותו בני במאי טביל הלא כתי' מי מדד בשעלו מים אנה [נמצא] מים [כ"כ] שיטבול כהן א"ל באש דעיקר טבילה באש היא כי כל דבר שהאש אוכלתו הוא שצריך טבילה במים. שנאמר כל דבר אשר יבא באש תעבירו כאש וטהר וכל

1. כִּי מֵרֹאשׁ צֻרִים אֶרְאֶנּוּ וּמִגְּבָעוֹת אֲשׁוּרֶנּוּ הֵן עַם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב:
במדבר כג ט
2. טוּב יְיָ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו:
תהלים קמה ט
3. טוּב יְיָ לְקַוֵּו לַנֶּפֶשׁ תִּדְרְשֻׁנּוּ: איכה ג כה
4. וַיַּעֲבֹר הָרֻנָּה בְּמַחֲנֵה בֹּבֶא הַשֹּׁמֵשׁ לֵאמֹר אִישׁ אֶל עִירוֹ וְאִישׁ אֶל אַרְצוֹ: מלכים א כב לו
5. בְּטוּב צַדִּיקִים תַּעֲלֹץ קִרְיָה וּבְאֹבֶד רְשָׁעִים רִנָּה: משלי יא י
6. וַיִּוָּעֵץ אֶל הָעָם וַיַּעֲמֹד מְשָׁרְרִים לַיְיָ וּמְהַלְּלִים לְהַדְּרַת קֹדֶשׁ בְּצֵאת לִפְנֵי הַחֲלוּצָה וְאֹמְרִים הוֹדוּ לַיְיָ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
דברי הימים ב כ כא
7. וְיָבֹא בֵין מַחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעָנָן וְהַחֹשֶׁךְ וָיָאֶר אֶת הַלָּיְלָה וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלָּיְלָה:
שמות יד כ
8. וְהָיָה כַּאֲשֶׁר שָׂשׂ יְיָ עֲלֵיכֶם לְהֵיטִיב אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כֵּן יָשִׂישׂ יְיָ עֲלֵיכֶם לְהָאֲבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וְנִסַּחְתֶּם מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: דברים כח סג
9. וַיִּשְׁטֹף אֶת הָרֶכֶב עַל בְּרֶכֶת שְׂדֹרוֹן וַיַּלְקֹּוּ הַכְּלָבִים אֶת דָּמוֹ וְהַזֹּנוֹת רָחֲצוּ כִּדְבַר יְיָ אֲשֶׁר דִּבֵּר: מלכים א כב לח
10. וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ אִם שׁוֹב תָּשׁוּב בְּשָׁלוֹם לֹא דִבֶּר יְיָ בִּי וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ עַמִּים כֻּלָּם:
מלכים א כב כח
11. וַתִּדְרֹךְ יִזְרְעֶאל אֶלִּיו לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְיָ הָרְצָחַתָּ וְגַם יָרַשְׁתָּ וּדְבַרְתָּ אֵלָיו לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְיָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר לָקְקוּ הַכְּלָבִים אֶת דַּם נָבוֹת יִלְקוּ הַכְּלָבִים אֶת דָּמְךָ גַּם אָתָּה:
מלכים א כא יט
12. וְאִישׁ מֻשָׁךְ בְּקֶשֶׁת לְתָמוֹ וַיַּכֵּה אֶת מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בֵּין הַדְּבָקִים וּבֵין הַשִּׁרְיָן וַיֹּאמֶר לְרַכָּבוֹ הָפֵךְ יָדְךָ וְהוֹצִיאֵנִי מִן הַמַּחֲנֶה כִּי הֶחֱלֵיתִי:
מלכים א כב לד
13. וַיִּקְרָא אֲחַזְיָה אֶל עֹבַדְיָהוּ אֲשֶׁר עַל הַבָּיִת וְעֹבַדְיָהוּ הָיָה יָרֵא אֶת יְיָ מְאֹד: מלכים א יח ג
14. וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְכָן אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ נִחַשְׁתִּי וּבֵרַכְנִי יְיָ בִּגְלָלֶךָ: בראשית ל כז
15. וַיְהִי מֵאָז הִפְקִיד אוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל אֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ וַיְבָרֶךְ יְיָ אֶת בֵּית הַמִּצְרִי בִּגְלַל יוֹסֵף וַיְהִי בִּרְכַת יְיָ בְּכָל אֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ בַּבַּיִת וּבַשָּׂדֶה:
בראשית לט ה
16. וַיְהִי בְּהַכְרִית אִיזֶבֶל אֶת נְבִיאֵי יְיָ וַיִּקַּח עֹבַדְיָהוּ מֵאָה נְבִאִים וַיַּחְבִּיאֵם חֲמִשִּׁים אִישׁ בַּמְּעָרָה וְכִלְכְּלָם לֶחֶם וָמָיִם:
מלכים א יח ד
17. וַיֹּאמֶר אַם יָבוֹא עֹשֶׂה

וכנויים לא יתחשב. כל מקום שהוזכרו שם נכרים לא הוזכרו ישראל בכלל: **כשהוא משקה.** אינו מועט המים ליתן לטובים ולרעים לפי שאינו אלא טורח אחד וכשהוא עודר דהוי טורח לכל אחד ואחד אינו עודר אלא הטובים: **עודר.** חופר. כך הקנ"ה זן עוביים ורעים הכל בדבור אחד ממלא את כל העולם כולו טובה שהכל שלו אבל כשבא להגין מן הפורענות ונאבדים שכר אינו אלא לנוויו: **ויעבר הרנה.** מדלא כתיב רנה משמע הרינה המיוחדת שהיתה עתידה לבא שכבר הוזכרה. והיכן הוזכרה: **באבוד רשעים רנה.** והיה העולם מלפה מתי מבא הרנה אינודו של אחאב וכשנהרג ענרה והוזכרה הרנה בפי הכל: **נגלה לפני החלוץ.** ביהושפט כתיב כשיצא להלחם בעמונים שבאו עליו: **כי טוב.** משמע כי טוב בעיניו הודאה ושמחה: **כן ישיש ה' עליכם להאביד וגו'.** ישיש אחרים שונאיכם: **והזונות רחצו.** בשחאב כתיב במיתתו: **למרק.** לנטוש ולהאיר. כלומר רחצו והוכרו השמי חזיונות שנאמרו עליו: **מלון היה.** לא היה אוהב משמים: **דמוס שפי זונות כו'.** והיינו רחצו אותן שפי זונות נרחצו מדמו: **לשמס.** להשליש: **מאי קאמר קרא.** מאי ענין עובדיה היה ירא אלו ויקרא אחאב: **באחרים כתיב** (בראשית כב) ירא אלהים אתה ולא כתיב מאד: **מפני מה זכה לנביאות.** שהרי גר היה ואין השכינה שורה אלא על המיוחסין שבישראל[1] כדכתיב (בראשית יז) להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך: **מאי שנא חמשים.** ולא החביא כולן במערה אחת: **אין מערה מחזקת.** מערות שלו לא היו מחזיקות יותר: **מאי שנא עובדיה לאדום.** ולא נתנבא נבואה אחרת למה נבחר לו לזו משאר הנביאים: **שני רשעים.** אחאב ואיזבל: **שני צדיקים.** יאחז ורבקה: **מיניה וביה אבא ניזול ביה נרגא.** אבא יער. מעצמו של יער יכנס בתוך הגרזן להיות בית יד ויקצצו בו את היער. וכן עובדיה לאדום ודוד למואב והוא יצא מרות המואבים: **מאוכה מסרחת.** מגופה ומתוך עוביה מתחיל הסרחון: **כמקולקלין שבהם עשיתם.** כמו עגלון מלך מואב שהיה מכבד את הבשר כשאמר לו אהוד דבר אלהים לי אליך המלך מיד ויקם מעל הכסא (שופטים ג): **כמקולקלין שבהם.** כגון מישע מלך מואב שהקריב בנו לע"ז כך היו ישראל עושין ובאותה שעה נזכר להם אותו עון שהיו רגילים גם הם בו: **לארם.** מדלא כתיב לארם הכי קאמר לשפלות ולמחתית שבו שנגזר עליהם פורענות: **ולא מאד בכלל.** ובשרה כתיב (בראשית יב) כי יפה היא מאד. והאי קרא דאחיאב נקט למדרש הכא משום דרשה דלעיל דדרש מאד דכתיב בעובדיהו:

הדרן עלך אחד דיני ממונות

[1] ובגוים לא יתחשב רבי אלעזר רמי כתיב [2] טוב ה' לכל וכתיב [3] טוב ה' לקוויו משל לאדם שיש לו פרדס כשהוא משקה משקה את כולו כשהוא עודר אינו עודר אלא טובים שבהם: לפיכך כל א' וא' כו': [4] ויעבר הרנה במחנה א"ר אחא בר חנינא [5] באבוד רשעים רנה באבוד אחאב בן עמרי רנה [6] ומי חדי קודשא ברוך הוא במפלתן של רשעים הכתיב [6] בצאת לפני החלוץ ואומרים הודו לה' כי לעולם חסדו ואמר רבי יונתן מפני מה לא נאמר בהודאה זו כי טוב לפי שאין הקדוש ברוך הוא שמח במפלתן של רשעים דאמר ר' שמואל בר נחמן אמר ר' יונתן מאי דכתיב [7] ולא קרב זה אל זה כל הלילה באותה שעה בקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקב"ה אמר להן הקב"ה מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה לפני אמר ר' יוסי בר חנינא הוא אינו שש אבל אחרים משיש דיקא נמי דכתיב [8] ישיש ולא כתיב ישוש שמע מינה [9] והזונות רחצו וגו' אמר רבי [3] (אליעזר) למרק שתי חזיונות אחת של מיכיהו ואחת של אליהו במיכיהו כתיב [10] אם שוב תשוב בשלום לא דיבר ה' בי באליהו כתיב [11] במקום אשר לקקו הכלבים את דם נבות רבא אמר זונות ממש אחאב איש מצוגן היה ועשתה לו איזבל שתי צורי זונות במרכבתו כדי שיראה אותן ויתחמם [12] ואיש משך בקשת לתומו ויכה ר' אלעזר אמר לפי תומו רבא אמר לתמם שתי חזיונות אחת של מיכיהו ואחת של אליהו: סימן קר"א וזכ"ה באדו"ם: כתיב [13] ויקרא אחאב אל עובדיהו אשר על הבית ועובדיה היה ירא ה' מאד מאי קאמר [3] קרא א"ר יצחק א"ל ביעקב כתיב [14] נחשתי ויברכני ה' בגללך ביוסף כתיב [15] ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף כתיב בנאבות אתה בת קול ואמרה ועובדיה היה ירא את ה' מאד אבל ביתו של אחאב אינו מזומן לברכה א"ר אבא גדול שנאמר בעובדיהו יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם לא כתיב מאד ובעובדיהו כתיב מאד א"ר יצחק מפני מה זכה עובדיהו לנביאות מפני שהחביא מאה נביאים במערה שנאמר [16] ויהי בהכרית איזבל את נביאי ה' ויקח עובדיהו מאה נביאים ויחביאם חמשים איש במערה וגו' מאי שנא חמשים איש א"ר אלעזר מיעקב למד שנאמר [17] והיה המחנה הנשאר לפליטה רבי אבהו אמר לפי שאין מערה מחזקת יותר מחמשים [18] חזון עובדיהו כה אמר ה' אלהים לאדום וגו' מאי שנא עובדיה לאדום אמר רבי יצחק אמר הקדוש ברוך הוא יבא עובדיהו הדר [7] בין שני רשעים ולא למד ממעשיהם וינבא על עשו הרשע שדר בין שני צדיקים ולא למד ממעשיהם אמר אפרים מקשאה תלמידו של רבי מאיר משום רבי מאיר עובדיה גר אדומי היה והיינו דאמרי אינשי מיניה וביה אבא ניזיל ביה נרגא [19] ויך את מואב וימדדם בחבל השכב אותם ארצה וימדד ב' חבלים להמית ומלא החבל להחיות ויהי העבדים נשאי מנחה: שמואל ב ח ב 20. וַיִּקַּח אֶת בְּנוֹ הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִמְלֹךְ תַּחְתָּיו וַיַּעֲלֵהוּ עֹלָה עַל הַחֹמָה וַיְהִי קֶצֶף גָּדוֹל עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ מֵעָלָיו וַיָּשֻׁבוּ לָאָרֶץ: מלכים ב ג כז 21. לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהִים יַעַן הֶמְנֻכָּם מִן הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם בְּחֻקּוֹתַי לֹא הֲלַכְתֶּם וְאֶת מִשְׁפָּטַי לֹא עֲשִׂיתֶם וּכְמִשְׁפְּטֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם לֹא עֲשִׂיתֶם: יחזקאל ה ז 22. וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְיָ אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי לֹא הֲלַכְתֶּם וּמִשְׁפָּטַי לֹא עֲשִׂיתֶם וּכְמִשְׁפְּטֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם עֲשִׂיתֶם: יחזקאל יא יב 23. וְהַנַּעֲרָה יָפָה עַד מְאֹד וְהָיְתָה לַמֶּלֶךְ סֹכֶנֶת וְהִשְׁרַתְהוּ וְהַמֶּלֶךְ לֹא יְדָעָהּ: מלכים א א ד

מסורת הש"ס

ג) מגילה י: ע"ש, כ) ל"ל אלעזר, ג) [נע"י ליתא ובילקוט גרס מאי אמר ליה אמר ר' יצחק וכו' ועי' מהרש"א], ד) [ויומא לח:], ה) [מענית ד.], ו) [כפ"ל: שולחן], ז) [נע' קידושין ע:],

מוסף רש"י

כי טוב. הודו לה' כי טוב משמע טוב שיקלמו לפניו על זאת (מגילה יז).
הדרן עלך אחד דיני ממונות

רבינו חננאל

אשר לא יבא באש תעבירו במים. ועוד א"ל כל הגוים כאין נגדו. אתון נמי איקריתו גוי שנאמר ישראל גוי אחד בארץ. א"ל בלעם דהוא מדידכו אשהיד עלן ובגרים לא יתחשב. ויעבר הרנה במחנה. באבוד רשעים רנה. באבוד אחאב [בן עמרי] (דינו) רינה. א"ר יוחנן מפני מה לא נאמר כי טוב בפרשה זו שנא' בצאתו לפני החלוץ אומר הודו לה' כי לעולם חסדו ועוד כתיב ולא קרב זה אל זה כל הלילה. ביקשו מלאכי השרת לומר שירה א"ל הקב"ה מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה לפני ללמדך שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעי' ואע"פ שהוא אינו שמח אחרים משמח שנאמר ישיש ה' ולא כתיב שש ש"מ: **והזונות** פירוש חזיונות [כתיב] (כדכתיב) ואיש משך בקשת לתמו. אמר רבא לתמם שני חזיונות אחת של מיכיהו שנא' אם שוב תשוב בשלום לא דבר ה' בי ואחת של אליהו שנא' במקום אשר לקקו הכלבים את דם נבות ילוקו הכלבים את דמך. ויקרא אחאב אל עובדיהו אשר על הבית ועובדיהו היה ירא את ה' מאד כשקרא אחאב לעובדיהו מה אמר לו ביעקב כתיב נחשתי ויברכני ה' בגללך ביוסף כתיב ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף. ביתא דההוא גברא אמאי לא מבריך דילמא לאו ירא שמים אתה יצתה כת קול ואמרה ועובדיהו היה ירא את ה' מאד וביתו של אחאב הוא שאינו מזומן לברכה. גדול שנאמר בעובדיהו ממה שנאמר באברהם דבאברהם כתיב ביה ירא את ה' ובעובדיהו כתיב ירא את ה' מאד. חזון עובדיהו כה אמר ה' אלהים לאדום. מאי שנא לאדום אמר ר' יצחק יבא עובדיה שדר בין שני רשעים אחאב ואיזבל ולא עשה כמעשיהם ויפרע מעשו שדר עם יצחק ורבקה ולא עשה כמעשיהם ויפרע ממנו. עובדיה גר אדומי היה היינו דאמרי אינשי מיניה וביה אבא ניזיל ביה נרגא. איכא דאמרי ירך מתוכה מסרחת. ויך את מואב וימדדם בחבל השכב אותם ארצה וימדד ב' חבלים להמית ומלא החבל להחיות: ויקח את בנו הבכור אשר ימלוך תחתיו ויעלהו עולה על החומה. רב ושמואל חד אמר לשם שמים שנאמר ויהי קצף גדול על ישראל וחד אמר לשם ע"ז והאי דכתיב ויהי קצף גדול כדכתיב וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם קרא אחרינא כתיב עשיתם. הא כיצד כמתוקנים שבהם לא עשיתם כמקולקלים שבהן עשיתן. ויסעו מעליו וישובו לארץ באותה שעה ירדו [שוניאיהן של] ישראל למדרגה התחתונה: מפני מה זכה עובדיה לנביאות מפני שהחביא חמשים איש במערה וכלכלם לחם ומים:

הדרן עלך אחד דיני ממונות

היו בודקין אותן. אמידרא דמתניתין דסליק מייניה קאי אחר שאיימו עליהן[ג] היו בודקין אותן: **בשבע חקירות.** בגמרא ילף להו מקראי: **באיזה שבוע.** של יובל: **באיזה שנה.** של שבוע: **בכמה בחודש.** בעשרים או בעשרים וחמשה: **באיזה יום.** של שבת. אע"פ שאמרו בכך וכך בחודש אעפ"כ שואלין להן באיזה יום בשבת היה לפי שכל השבע הללו באות להבילן לידי הזמה ושמא יש עדים להזימון ואין מעלין על לבן משבון של חודש אם היו אלו עמהן אותו היום במקום אחר וכששואלין אותן באיזה יום והם אומרים ביום פלוני נזכרים עדי הזמה להזימם: **באיזו שעה.** של יום שמא אין עדים להזימון לכל היום ויש עדים להזימן אותה שעה: **באיזה מקום.** שזו היא המועלת להביא את כל החקירות להזמה דבלאו הכי לא מתזמי: **רבי יוסי אומר כו'.** טעמייה קאמר בברייתא בגמרא [ע"ב]: **מכיריס אתם אותו.** את ההרוג שמא נכרי הוא. וזו אינה מן החקירות של הזמה אלא [ג] כל שאר בדיקות אינו אלא להכחיש שמא לא יאמר כדברי חבירו ותבטל עדותם והוא והם פטורין אבל מן החקירות של הזמה אי אתה מוצא יותר משבעה כדאמרי' בגמ' [שם]: **הטובד ע"ז.** אם מעידין בכך שואלין את מי עבד פעור או מרקוליס: **ומה עבד.** למרקוליס בשמיטה או בהשתחואה: **בעוקלי מאנים.** שהיו מעידים עליו שהרגו תחת תאנה ובדק בן זכאי תאנה זו עוקליה גפין או דקין. עוקץ זנב הפרי מקוס מיבורו לאילן: **חקירות אמר אחד איני יודע עדותן בטלה.** דשבע חקירות מקראי נפקי לן ובעינן בכולהו שתהא יכול להזימון דהזמה כתיבא בהו וכיון דאמר איני יודע אי אתה יכול להזימון באותה חקירה וכיון דאי אפשר לקיים בה מצות הזמה באותו העד בטלה כל העדות ואפילו הן מאה דאין עדים נעשין זוממין עד שיזומו כולן כדאמרינן במס' מכות (דף ה:) מניין שאפילו הן מאה תלמוד לומר עדים[מ]: **בדיקות.** אפילו אמרו כולם אין אנו יודעין מצות הזמה ראויה להתקיים בהן דאין הזמה תלויה אלא בחקירות לומר עמנו הייתם באותה שעה במקום אחר. כל עדותן בטלה שבגמרא הוא והן פטורין: **שזה יודע בטיבורו של חודש.** זה שאמר בשנים יודע שהחדש שעבר מלא היה ויום ראשון של חדש שהוא יום (של) שלשים מחדש שעבר היה: **אחד אומר בשני שעות כו'.** דטעי אינים בהכי: **רבי יהודה אומר עדותן קיימת.** דכולי האי טעי אינים: **נמצאו דבריהם מכוונים.** ומעמה צריכין לישא וליתן בדבר: **פותחין בזכות.** אי לא קטלת לא תדמול כדאמרן בפירקא דלעיל (דף לב:): **אמר אחד מן העדים יש לי ללמד עליו זכות משתקין אותו.** וכ"ש אם היה בא ללמד עליו חובה. וטעמא אמר בפירקא דלעיל (דף לג:) דעד אחד לא יענה בנפש בין לזכות בין לחובה משום דמיחזי כנוגע בעדות: **אמר אחד מן התלמידים.** היושבים לפני הדיינים יש לי ללמד עליו חובה משתקין אותו כדאמרן לעיל (דף לד.) דעד אחד לא יענה בנפש למות [במדבר לה] למות הוא דאינו עונה הא לזכות עונה: **מעבירין אותו למחר.** מעבירין את הדין עד למחר משום הלנת דין כדאמרינן בפירקא דלעיל (שם): **היו מזדווגין.** ביום ראשון לאחר שהעבירוהו לדון[ד] ממקום הישיבה היו מזדווגין בבתיהן או בשוק ונושאין ונותנין בדבר: **כל הלילה.** אינם לעצמו: **המזכה.** אתמול אומר אני הוא המזכה אתמול ועדיין מזכה אני על כרחו שאינו יכול לחזור בו והמחייב אומר אם לא מצאו הלילה זכות אני המחייב ומחייב אני במקומי: **המלמד.** אתמול חובה אם מצא לו הלילה זכות אבל המלמד זכות כו': **שנים עשר מחייבין ואחד עשר מזכין.** והטייתך ע"פ אחד לרעה ליתא הלכך יוסיפו הדיינין. אפילו עשרים ושנים מזכין או מחייבין ואחד אומר אני יודע יוסיפו הדיינין דהאי דאמר אני יודע כמאן דליתיה דמי ואין דיני נפשות לא לזכות ולא לחובה בפחות מעשרים ושלשה: **שנים שנים.** אם נתחלקו השנים שהוסיפו זה לכאן וזה לכאן דאכתי ליכא הטייה לא לטובה ע"פ אחד ולא לרעה ע"פ שנים צריך להוסיף עוד שנים וכן עד שבעים ואחד: **עד שירבה אחד מן המחייבין את דברי המזכין.** דאיכא הטייה לטובה ע"פ עדים[מ] אחד וה"ה אם ירבה אחד מן המזכין את דברי המחייבין דהוו להו שלשים ושבעה מחייבין ואיכא הטייה לרעה ע"פ שלשה. ובשעת גמר דין הא אוקימנא דאף המלמד זכות יכול לחזור וללמד חובה והא דתנן הכי משום לישנא מעליא דאזכות קא מהדר והכי תרינא בפירקא דלעיל (דף לד.): **גמ' מנא הני מילי.** דבעדיון שבע חקירות: **ודרשם וחקרם.** משמע יפה יפה (יפה) ושאלת לא משמע חקירה אלא עד דכתב היטב בהדיה הא תלתא ובעיר הנדחת כתיבי [דברים יג] וביחיד העובד ע"ז כתיב [שם יז] ודרשת היטב הא תרי דאילו ודרשת בלא היטב משמע מעליא דרישה מעליא ובעדים זוממין כתיב ודרשו השופטים היטב והנה עד שקר העד [שם יט] מזהירך הכתוב לדרוש היטב את עדים האחרונים המזימין את הראשונים הרי שבע חקירות: ואימא

שבחמש חמה במזרח. בפ"ק דפסחים (דף יב:) פריך בו' נמי ניכול ומשני שית יומא בי קרנתא קאי וקשה כיון שאין היכר בין ו' לז' לאבי דאמר התם לר' יהודה אדם טועה אלי שעה ומשהו ותלינן טעות בשמיהם א"כ א' אומר בה' וא' אומר בז' אמאי עדותן בטילה נימא האי דקאמר ה' סוף ה' והאי דקאמר ז' תחלת ז' ומעשה כי הוה בפלגא דשית והאי טעה פלגא שעתא קמיה והאי טעי פלגא לאחוריה וי"ל דהא דקאמר דשית יומא בי קרנתא קאי דטעו בין תחלת ו' לז' היינו דוקא לענין חמץ דלבל מסור אבל עדות מסורה לזריזין:

היו [ו]בודקין אותן [א]בשבע חקירות באיזו שבוע באיזו שנה באיזו חודש בכמה בחדש באיזה יום באיזה שעה באיזה מקום ר' יוסי אומר באיזה יום באיזה שעה באיזה מקום [ב]מכירין אתם אותו [ג]העובד ע"ז את מי עבד ובמה עבד [ד]כל המרבה בבדיקות הרי זה משובח [ה]מעשה ובדק בן זכאי בעוקצי תאנים [ו]מה בין חקירות לבדיקות חקירות אחד אומר איני יודע עדותן בטילה בדיקות אחד אומר איני יודע ואפילו שנים אומרים אין אנו יודעין עדותן קיימת [ז]אחד חקירות ואחד בדיקות בזמן שמכחישין זה את זה עדותן בטילה [ח]אחד אומר בשנים בחדש ואחד אומר בשלשה בחדש עדותן קיימת [ט]שזה יודע בעיבורו של חדש וזה אינו יודע בעיבורו של חדש [י]זה אומר בשלשה ואחד אומר בחמשה עדותן בטילה [יא]אחד אומר בשתי שעות ואחד אומר בשלש שעות עדותן קיימת [יב]אחד אומר בשלש ואחד אומר בחמש עדותן בטילה רבי יהודה אומר קיימת אחד אומר בחמש ואחד אומר בשבע עדותן בטילה שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב [יג]ואח"כ מכנסין את השני ובודקין אותו אם נמצאו דבריהם מכוונים פותחין בזכות [יד]אמר אחד מן העדים יש לי ללמד עליו זכות או [טו]אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו חובה משתקין אותו אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו זכות מעלין אותו ומושיבין אותו ביניהם ולא היה יורד משם כל היום כולו אם יש ממש בדבריו שומעין לו [טז]ואפילו הוא אומר יש לי ללמד על עצמי זכות שומעין לו ובלבד שיש ממש בדבריו [יז]ואם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו מעבירין [יח]אותו למחר ומזדווגין זוגות זוגות היו ממעטין ממאכל ולא היו שותין יין כל היום ונושאין ונותנין כל הלילה [יט]ולמחרת משכימין ובאין לב"ד המזכה אומר אני מזכה ומזכה אני במקומי והמחייב אומר אני מחייב ומחייב אני במקומי [כ]המלמד חובה מלמד זכות אבל המלמד זכות אינו יכול לחזור וללמד חובה [כא]טעו בדבר שני סופרי הדיינין מזכירין אותו אם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו עומדים למנין [כב]שנים עשר מזכין ואחד עשר מחייבין זכאי שנים עשר מחייבין ואחד עשר מזכין ואפילו אחד עשר מזכין ואחד עשר מחייבין ואחד אומר איני יודע ואפילו עשרים ושנים מזכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע יוסיפו הדיינין וכמה מוסיפין שנים שנים עד שבעים ואחד שלשים וששה מזכין ושלשים וחמשה מחייבין זכאי שלשים וששה מחייבין ושלשים וחמשה מזכין [כג]דנין אלו כנגד אלו עד שיראה אחד מן המחייבין דברי המזכין:

גמ' מנא הני מילי אמר רב יהודה דאמר קרא [1]ודרשת וחקרת ושאלת היטב ואומר [2]והוגד לך ושמעת ודרשת היטב ואומר [3]ודרשו השופטים היטב ואימא

מסורת הש"ס

א) פסחים יב., ב) לעיל ע: לקמן מח. פפ., ג) פסחים יב., ד) פסחים יא: [לקמן סט.], ה) [עמ"ש תוס' לקמן מח: ד"ה שזה], ו) כ"מ לחל., ז) [עי' מ"ש תוס' לקמן מח: ד"ה לחל.], ח) [עי' מ"ש תוס' שם], ט) [גי' מדר המשנה דינו], י) לעיל לז., כ) ג"ז שם, ל) [לעיל לז.], מ) [דברים יז], נ) [כס"מ: לדין], ס) [נ' לתיבת עד מיותרת וכן ליתא בגמ"י],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מכירין וכו' אלא בכל אחר בדיקות שאינן אלא:

מוסף רש"י

היו בודקין אותן. לעדי נפשות (פסחים יב.). באיזו שבוע. שמיטה, באיזו שמיטה שו יובל שיש בו שבע שמיטות (שם). באיזו שנה. של שמיטה (שם). באיזה חודש. בשנה (שם). בכמה בחודש. בכמה ימים בחודש (שם). באיזה יום. בשבת, בחלד בשבת או בשני בשבת או בשלישי בשבת או אחד מן האחרים (שם). בעוקצי תאנים. שאמרו הנעדים תחת תאנה נעשה מעשה, אמר לו תאנה זו עוקליה דקין או עוקליה גסין, עוקלין זנבות תאנים, כמו (פוסק לד:) מעל עוקלו (לעיל ט:). מה בין חקירות לבדיקות. כין חקירות הגך שבע קמייתא לבדיקות אוחרניתא (פסחים יב.). חקירות אחד אומר איני יודע. בחלת מהן ואפילו בשעות (ר"ח בשם) אומר איני יודע (שם). אחד אומר בשנים בחודש. הכא זה את הנפש, ואחד אומר בשלשה בחודש עדותן קיימת. וכ"ד היו בודקין אותן בשבע חקירות, וכיון דהוזאו שניהן לומר בשלישי לו ברביעי, וכשבדקום איזה יום בחודש, אמר זה בשני וזה אמר בשלישי, שניהן על יום אחד העידו, אלא שזה יודע בעיבורו של חודש. שחודש שעבר מלא והוקבע ר"ח ביום שלשים ואחד, וזה שאמר בשנים בחודש ידע בו, וזה שאמר שלשה בטבור שהוקבע החודש ביום שלשים, והואיל ויש עוונין בכך אע"פ שמצוין אנו לחלק את עדותן כדי שתבטל, להציל את הנפש, אין בדיינו כח לחלקו (שם). זה אומר בשלשה, ואחד אומר בחמשה עדותן בטלה. דבהא ליכא למטעי, וקרא כתיב ודרשת וחקרת ושאלת היטב כו'. אחד אומר בשתי שעות כו'. דטועה אדם בכך (שם). ואחד אומר בשבע עדותן בטלה. אפילו לר' יהודה, שבחמש חמה במזרח. כמזרחו של רקיע, ויכול להבין על ידי הלל, כשעותן ידו כנגד המזרח הוה הלל לגד מערב, ובשבע חמה במערב, והלל לגד מזרח (שם). דנין אלו כנגד אלו. היכא דאתלקו בדין, שלשים וששה מחייבין ושלשים וחמשה מזכין, וקי"ל (לעיל ב.) אין מטין לחובה על פי אחד, דנין כראייתיהן אלו כנגד אלו עד שיחזור בו אחד מן המחייבין, דהוו להו מזכין רובא (לעיל לד.).

עין משפט נר מצוה

א) א מיי' פי"ח מהל' עדות הל' ד סמג עשין קט:
ב) ב מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל' א:
ג) ג מיי' פי"ח מהל' עדות הל' ד:
ד) ד ה מיי' שם הל' ו:
ה) ו מיי' שם פ"ב הל"א:
ו) ז מיי' שם הל' ב ג ופמג שם טור שו"ע ח"מ סי' ל סעיף ב:
ז) ח מיי' שם הל' ד טור שו"ע שם סעי"ז:
ח) ט י מיי' שם הל' ה:
ט) כ מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל' ג:
י) ל מיי' פי"ח שם הל"א
יא) פ"ה מהל' עדות הל"מ:
יא) מ נ מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הלכה מ:
יב) ס מיי' שם פי"ב הל' ג:
יג) ע מיי' שם פי"ב הל' ג:
יד) פ מיי' שם פי"ב הל' ג:
טו) צ מיי' פי"ט מהל' סנהדרין הל' ב:

תורה אור השלם

1. וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נַעֲשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבֶּךָ: דברים יג טו
2. וְהֻגַּד לְךָ וְשָׁמַעְתָּ וְדָרַשְׁתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נַעֲשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל: דברים יז ד
3. וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הֵיטֵב וְהִנֵּה עֵד שֶׁקֶר הָעֵד שֶׁקֶר עָנָה בְּאָחִיו: דברים יט יח

רבינו חננאל

פ"ח היו בודקין אותו בשבע חקירות באיזה שבוע כו' מנא הני מילי ואמרינן בדכתיב בעיר הנדחת ודרשת וחקרת ושאלת היטב ובעובדי ע"ז כתיב והוגד לך ושמעת ודרשת היטב ובעדים זוממין כתיב ודרשו השופטים היטב הרי שבע חקירות ואימא בעובד ע"ז שלש ובעיר הנדחת שלש ובעדים זוממין אחת כמו החשבון שכתב בכל